

Barok – powtórzenie wiadomości cz. 2

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Prezentacja TED
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: Czesław Miłosz, *Historia literatury polskiej*.
- Źródło: Stanisław Grochowiak, *Rozbieranie do snu*.

Barok – powtórzenie wiadomości cz. 2

Źródło: domena publiczna.

Czesław Miłosz

Historia literatury polskiej

Artysta barokowy usiłował zaskoczyć swego czytelnika przez łączenie nie pasujących do siebie elementów zarówno komicznych, jak brzydkich albo podniosłych, które przedstawiał w sposób pełen ekspresji; stąd fascynacja nieoczekiwanymi metaforami i pomysłami. (...) nową wizję determinowała zmiana we wrażliwości religijnej, pokrewnej tej z czasów późnego średniowiecza. (...) Okres barokowy charakteryzowała powszechna mania pisania. (...) Tym, co potomność usposabiało niechętnie do baroku, była też osobliwa mieszanina dwóch języków, polskiego i łaciny, dająca tzw. styl „makaroniczny".

Źródło: Czesław Miłosz, *Historia literatury polskiej*.

Twoje cele

- Przypomnisz sobie podstawowe informacje na temat filozofii baroku.
- Scharakteryzujesz myśl filozoficzną B. Spinozy, B. Pascala i Kartezjusza.
- Wymienisz gatunki liryczne, epickie i dramatyczne popularne w baroku.

- Omówisz blaski i cienie epoki baroku.

Przeczytaj

Filozofia

Myśl filozoficzna baroku jest z jednej strony wciąż w dużym stopniu zależna od teologii katolickiej i kontrreformacji, z drugiej jednak pojawiają się poglądy nieortodoksyjne, protestanckie, a także takie, które Kościół zwalczał, ale mimo to odcisnęły znaczące piętno na tej epoce i epokach następnych. Do najbardziej wpływowych filozofów tego okresu należeli:

Literatura

Liryka

Twórcy barokowi przejęli gatunki liryczne ukształtowane we wcześniejszych epokach: sonet, elegię, sielankę, hymn, tren, fraszkę, nadając im charakterystyczne cechy stylu epoki.

W baroku pojawia się także nowy typ poezji, zwany metafizycznym, w którym podmiot liryczny podejmuje refleksję na temat sensu, początku oraz kresu ludzkiego istnienia, a także stosunku do Boga. Powraca przy tym motyw marności, czyli *vanitas*, znany z Księgi Koheleta. Tego typu poezję tworzyli Daniel Naborowski oraz Mikołaj Sęp-Szarzyński

Jednocześnie istotny jest kierunek, który podejmuje pochwałę zmysłowej urody świata, podkreśla siłę miłości erotycznej. To tak zwana poezja dworska, którą tworzył m.in. Jan Andrzej Morsztyn.

Dla barokowej liryki charakterystyczna jest jej strona formalna: kunszt poetycki przejawiał się w mnogości środków artystycznych stosowanych w wierszu, takich jak oksymorony, hiperbole, anafory, peryfrazy.

Epika

Dramat

Słownik

sarmatyzm

nurt w kulturze polskiej szlachty, zapoczątkowany pod koniec XVI w., popularny do połowy XVIII w.; dotyczył zarówno obyczaju, jak i światopoglądu i znalazł swoje odzwierciedlenie w sztuce i literaturze zwłaszcza okresu baroku; nazwa pochodzi od legendarnych starożytnych Sarmatów, od których miała się wywodzić polska szlachta; wzorem osobowym tego nurtu był szlachcic-ziemianin, katolik, pielęgnujący takie wartości, jak wolność, równość (braci szlachty), swojskość, na gruncie sarmatyzmu powstało przekonanie o szczególnej roli polskiej szlachty w dziejach świata, co przejawiało się niechęcią do obcych, trwaniem przy tradycji (do której należał strój, ale też np. wystawne biesiadowanie, zamiłowanie do zabaw i gościnności, w myśl zasady „zastaw się, a postaw się"), w literaturze najpełniejszy wyraz nurt sarmacki znalazł w *Pamiętnikach* Jana Chryzostoma Paska i twórczości Wacława Potockiego

tragedia klasycystyczna

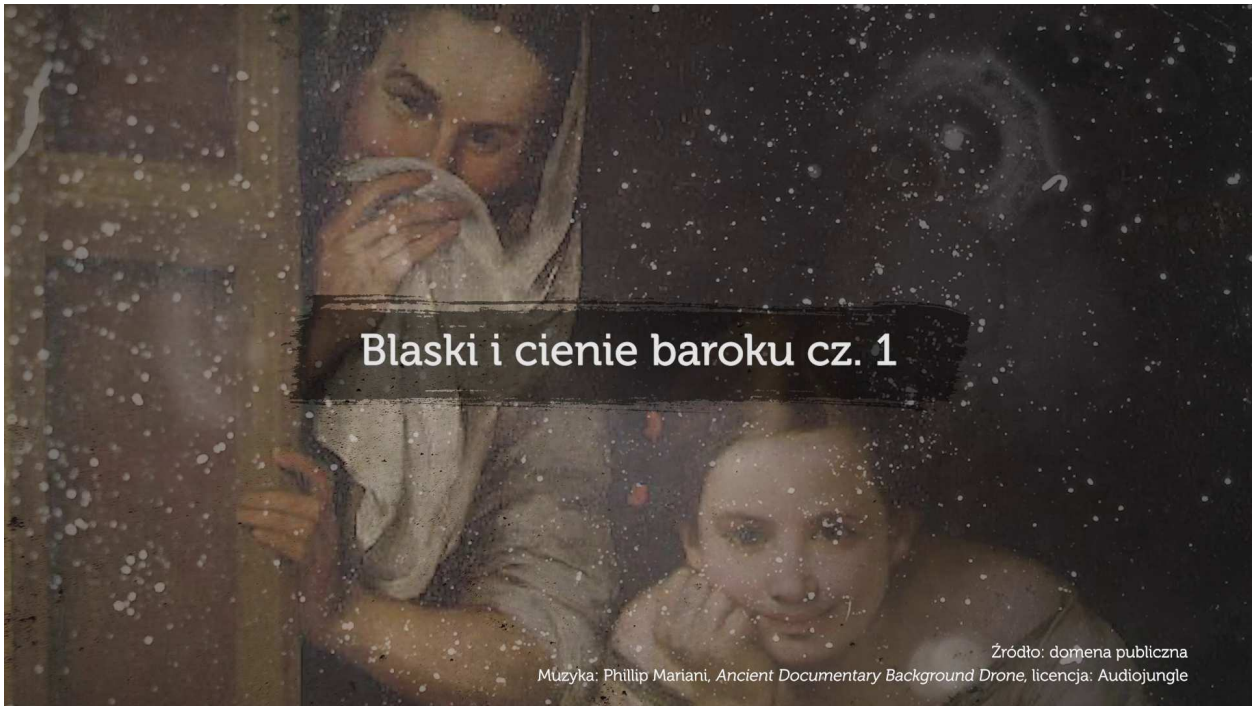
typ tragedii stworzony w XVII-wiecznej Francji przez Corneille'a i Racine'a, ich inspiracją była tragedia starożytna; obowiązywała zasada trzech jedności (czasu, miejsca, akcji), prawdopodobieństwa (nie mogły pojawiać się postaci fantastyczne), stosowności i decorum (jednolity styl wysoki, pisanie wierszem, zakaz ukazywania scen drastycznych), tematyka mitologiczna lub historyczna

Prezentacja TED

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem, a następnie wyjaśnij, o jakich blaskach i cieniach baroku wspomina wykładowczyni. Scharakteryzuj je.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DWWDZCv7e

Blaski i cienie baroku cz. 1

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Blaski i cienie baroku część pierwsza.

Polecenie 2

Na podstawie filmu wyjaśnij, dlaczego Hieronima Morsztyna uznano za „gwiazdora” literatury przełomu XVI i XVII wieku.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DWWDZCv7e

Cienie i blaski baroku cz. 2

Film dotyczy poematu *Światowa rozkosz* Hieronima Morsztyna.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz po jednym ze słów pasujących do epoki baroku:

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Zaznacz poprawną odpowiedź.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Scharakteryzuj krótko założenia filozoficzne Kartezjusza, a następnie napisz, jaki stosunek wobec kartezjanizmu mieli Blaise Bascal i Spinoza.

Ćwiczenie 8

Krótko scharakteryzuj trzy typy poezji barokowej, podając przykłady poetów, którzy reprezentowali każdy z kierunków

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Barok – powtórzenie wiadomości cz. 2

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:
Zakres podstawowy
Treści nauczania – wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:
1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.
III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Mówienie i pisanie. Uczeń:
1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
IV. Samokształcenie.
9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- krótko scharakteryzuje fazy epoki baroku;
- omówi wybranych filozofów baroku: Barucha Spinozę, Blaise'a Pascala oraz Kartezjusza;
- wymieni gatunki liryczne, epickie i dramatyczne popularne w baroku;
- omówi blaski i cienie epoki baroku.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel zapisuje na tablicy wyraz *barok*. Uczniowie zapisują skojarzenia związane z literaturą i filozofią.
2. Wybrany uczeń rozpoczyna wstępną dyskusję wokół tematu lekcji, przedstawiając również uzupełnioną mapę myśli.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treściami w sekcji „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”.
2. Uczestnicy zajęć zapoznają się z treścią prezentacji, a następnie wyjaśniają, o jakich blaskach i cieniach baroku wspomina wykładowczyni. Charakteryzują je w parach.
3. Nauczyciel prosi, by uczniowie w parach wykonali polecenie 2 zamieszczone w tej sekcji: Na podstawie filmu wyjaśnij, dlaczego Hieronima Morsztyna uznano za „gwiazdora” literatury przełomu XVI i XVII wieku. Po upływie wyznaczonego czasu uczniowie przedstawiają przygotowaną odpowiedź.
4. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się”, dzielą się na kilkuosobowe grupy i wykonują ćwiczenia 6-8. Po każdym ćwiczeniu wybrane osoby prezentują odpowiedzi, a nauczyciel komentuje.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenia 1-5 z „Sprawdź się”. Chętne osoby prezentują odpowiedzi.
2. W ramach podsumowania i powtórzenia wiadomości o baroku uczniowie odpowiadają na pytania zadane przez nauczyciela.

Praca domowa:

1. Przygotuj prezentację multimedialną, w której podsumujesz zdobyte podczas lekcji wiadomości.

Materiały pomocnicze:

- Shaerman J., *Manieryzm,* Warszawa 1970.
- Kubalska-Sulkiewicz K., Bielska-Łach M., Manteuffel-Szarota A., *Słownik terminologiczny sztuk pięknych,* Warszawa 2007.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimedium z sekcji „Prezentacja TED”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.